

**ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО
ФИЛОСОФИЯ**

26 август 2022 г.

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ 2

ЧАСТ 1 (Време за работа: 90 минути)

Отговорите на задачите от 1. до 20. вкл. отбелязвайте в листа за отговори!

1. Един от основните методи за тълкуване и интерпретация на текст се нарича:

- А) диалог
- Б) диалектика
- В) херменевтика
- Г) феноменология

2. Как се нарича научният метод, при който изследователят променя някакво условие в средата, за да докаже или опровергае дадена хипотеза?

- А) експеримент
- Б) наблюдение
- В) светоглед
- Г) теория

3. Кой философ смята, че пространството и времето са априорни форми на сетивността?

- А) Рене Декарт
- Б) Имануел Кант
- В) Георг Хегел
- Г) Анри Бергсон

4. Кой от изброените философи защитава възгледа, че човекът има дълг към опазването на природата като ценност?

- А) Платон
- Б) Хераклит
- В) Франсис Бейкън
- Г) Ханс Йонас

5. Трите форми за прояви на господство без насилие според Макс Вебер са:

- А) традиционна, окупационна и легална
- Б) легална, традиционна и харизматична
- В) харизматична, нелегална и модернистична
- Г) философска, традиционна и лидерска

6. Кои са елементите в структурата на аргумента?

- А) предпоставка - извод
- Б) количество - качество
- В) обем - съдържание
- Г) субект - предикат

7. Операцията, с която се разкрива съдържанието на даден термин, се нарича:

- А) терминология
- Б) дефиниция
- В) деление
- Г) съдържателност

8. Какъв е следният аргумент: „(1) Всички камъни са разумни. (2) Всички разумни същества са хора. (3) Следователно всички камъни са хора.“?

- А) валиден с истинно заключение
- Б) невалиден с истинно заключение
- В) невалиден с неистинно заключение
- Г) валиден с неистинно заключение

9. Родителите на новородено момченце купуват дрехи и бебешки принадлежности само в син цвят. Как се нарича тази нагласа?

- А) емпатия
- Б) стереотип
- В) потребност
- Г) интерес

10. Как се нарича стратегията на поведение, при която един от участниците в конфликта се опитва да доминира над останалите?

- А) конкуренция
- Б) избягване
- В) компромис
- Г) налагане

11. Кое от посочените НЕ е политическо измерение на гражданското участие?

- А) гражданско неподчинение
- Б) граждански контрол
- В) граждански протест
- Г) гражданска война

12. Елена помага безкористно на своя съученичка, която често среща трудности в решаването на задачи по математика. Как се нарича такова поведение?

- А) асертивност
- Б) конформизъм
- В) алтруизъм
- Г) незаинтересованост

13. Кой процес е характерен за епохата на Модерността?

- А) митологизация
- Б) секуларизация
- В) колективизация
- Г) феодализация

14. Херменевтичният кръг свързваме с философията на:

- А) Фридрих Ницше
- Б) Едмунд Хусерл
- В) Имануел Кант
- Г) Ханс-Георг Гадамер

15. Коя от двойките понятия описва разликата между природните науки и науките за духа?

- А) импликация и еквивалентност
- Б) обяснение и разбиране
- В) индукция и дедукция
- Г) теория и практика

16. Какъв тип интелигентност се изисква в най-голяма степен, за да бъдеш добър танцьор?

- А) лингвистична интелигентност
- Б) емоционална интелигентност
- В) двигателна интелигентност
- Г) логико-математическа интелигентност

17. Кой мислител изследва взаимовръзката между психичното здраве и смисъла на живота?

- А) Жан Пиаже
- Б) Виктор Франкл
- В) Карл Роджърс
- Г) Албер Камю

18. Какъв е стилът на лидер, който, в процеса на постигане на общите цели на екипа, делегира власт на другите и дава възможност за избор и съвместно вземане на решения?

- А) авторитарен
- Б) патерналистичен
- В) демократичен
- Г) анархистичен

19. Кой философ е привърженик на тезата, че красивото съществува обективно като самостоятелна идея?

- А) Платон
- Б) Аристотел
- В) Имануел Кант
- Г) Теодор Адорно

20. Кое от изброените понятия НЕ назовава бариера в общуването?

- А) агресивност
- Б) асертивност
- В) срамежливост
- Г) плахост

Отговорите на задачи от 21. до 27. вкл. запишете в листовите за свободни отговори!

21. В листовите за свободни отговори срещу всяко от посочените твърдения запишете философската теория, за която то е характерно.

1. Разумът е първоизточник и основен гарант на познанието.
2. Разумът е само инструмент, който помага в усвояване на опита.

22. В листовите за свободни отговори дайте пример за неформална аргументна заблуда „позоваване на авторитета“.

23. Училищният ученически съвет провежда своя работна среща. По време на обсъжданията Димитър спори шумно и грубо налага мнението си, без да изслушва другите ученици. Петър дава възможност на своя съученик да довърши изказването си и спокойно отговаря с думите: „Аз не съм съгласен с теб, но разбирам правото ти на различна гледна точка“.

А) Какъв стил на поведението проявява Димитър?

Б) Посочете пример от текста за асертивно поведение.

24. В листовите за свободни отговори запишете само трима от изброените изследователи, които създават значими теории за развитието на личността:

Георг Зимел, Адам Смит, Жан Пиаже, Лорънс Колбърг, Кристофър Конрад, Ерик Ериксон, Франц Кауфман.

25. Прочетете фрагмента и в листовите за свободни отговори формулирайте тезата на автора по отношение на истината и грешката:

„...истина или илюзия не са в предмета, доколкото той се представя нагледно, а в съждението върху него, доколкото той се мисли. Може значи да се каже наистина правилно, че сетивата не грешат, но не за това, защото винаги съдят правилно, а защото съвсем не съдят. Поради това както истината, така и грешката, следователно и илюзията като подвеждане към грешката могат да се срещнат само в съждението, т. е. само в отношението на предмета към разсъдъка ни.“

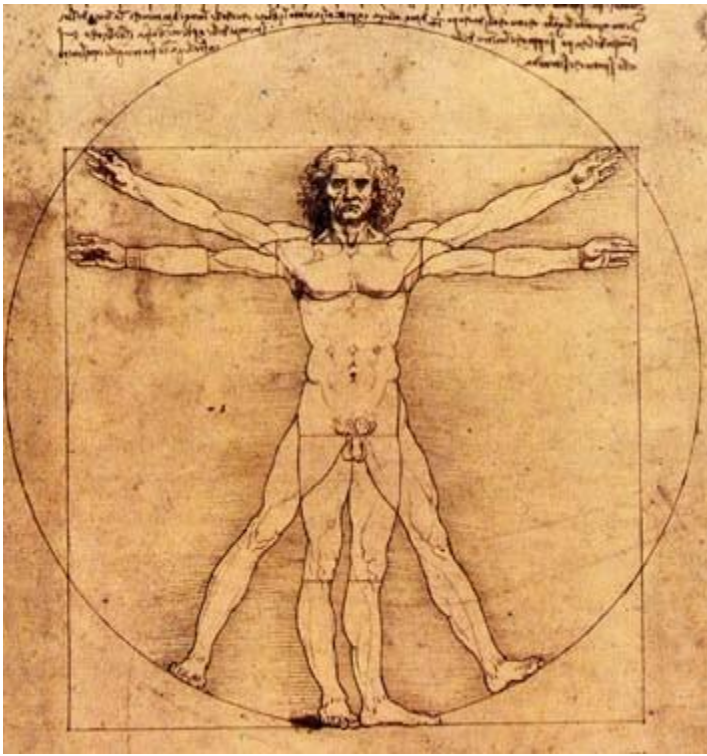
Имануел Кант, „Критика на чистия разум“

26. В листовите за свободни отговори запишете само пет от изброените понятия, които се свързват с политическата философия на Аристотел:

монархия, полития, аристокрация, полупрезидентска република, теокрация, тирания, конфедерация, олигархия, федерация, буржоазия.

27. В листовите за свободни отговори посочете с коя от следните теоретични концепции за красивото може да се обясни „Витрувианският човек“ на Леонардо да Винчи и обоснове отговора си:

- 1) *Красивото е обективно свойство или съвкупност от свойства на красивия предмет.*
- 2) *Красивото е субективно преживяване на отделния човек независимо от предмета.*
- 3) *Красивото е идея, към която красивият предмет се отнася в определена степен.*

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО

ФИЛОСОФИЯ

26 август 2022 г.

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ 2

ЧАСТ 2 (Време за работа: 150 минути)

Прочетете текста и изпълнете задачите към него (от 28. до 31. включително)

„Човекът е обречен да опознава действителността не пряко, а по заобиколния път на думите, които я интерпретират. Всички хора без изключение обезателно имат своя интерпретация на света. Да интерпретираш езиково е вече истинско философско занимание. В този смисъл всички жени и всички мъже на планетата са философи и не могат да престанат да бъдат, без да се откажат от човешкото си положение. (...)

От универсалността на философията не следва обаче, че всички интерпретации са еднакво валидни. Разбира се, някои интерпретации са по-адекватни, разумни или пристрастни от други. Езикът на някои е по-мъдър, изтънчен и ясен, на други – по-елементарен, инстинктивен и прост. Личи огромната важност на това да образуваме този език, с който не само общуваме едни с други в обществото, а и се разбираме и говорим сами на себе си в загадъчната си самота. (...)

Езикът, който използваме, за да общуваме с останалите и да говорим със себе си, е направен от думи, които заемаме от обществото – макар да са част от най-съкровената ни идентичност, не сме ги измислили ние, а хора от миналото, създатели на думи или създатели на нови значения на вече съществуващи думи: свобода, достойнство, щастие, любов, доброта, красота. Следователно тези създатели ... се вмъкват трайно в ума ни и чрез речника, който ни дават назаем, ни помагат да тълкуваме днешния свят и да мислим за него.

А кой ще създаде речника на думите, които ще заемат бъдещите поколения? Настоящите основоположници на езика: писатели, поети, драматурзи и особено осъзнато философите. (...) Днешният философ предоставя лексиката и семантиката, които ще се използват за изграждане на бъдещите интерпретации. В негови ръце е да оформи представите за битието и моралния идеал на идващите поколения, за да може техният живот да бъде по-добър и по-пригоден за съжителство. Можем ли да си представим по-висока отговорност от тази?“

Хавиер Гома Лансон, „Философия за света и за всички в света“

- 28. Каква е ролята на езика в човешкото познание за света според текста?**
- 29. Какво е мястото на философията в човешкия живот според текста?**
- 30. Каква е отговорността на съвременната философия към бъдещите поколения?**
- 31. Как образованието може да допринесе за придобиване на осъзнатост и изтънченост в употребата на езика при общуване с другите и със себе си?**

32. Прочетете внимателно предложените по-долу фрагменти за есе и зададения казус и направете избор между създаване на философско есе върху ЕДИН от фрагментите ИЛИ разработване на анализ по казуса, като се опирате на насочващите въпроси.

Философското есе или анализа на казуса напишете в листовете за свободни отговори на предвиденото за това място!

Фрагменти за есе:

1. „Да избираш, означава да се дистанцираш, да имаш поглед върху възможностите, да ги преценяваш отвъд схемата на задоволяване на потребностите... На човешките същества е присъща дистанция. Те имат време, усет за време, отвореност към бъдещето, а и съзнание за собствената си крайност.“

Ханс-Георг Гадамер, „Наследството на Европа“

2. „Единственото истински важно е философията. Защото парите задоволяват човешките желания, но философията ги оформя. Икономиката е слугиня на философията.“

Хавиер Гома Лансон, „Философия за света и за всички в света“

Казус:

През 2021 година в Речника на новите думи в българския език, издаван от Българската академия на науките (БАН), е включена думата „евросирак“. – дете, на което един или двамата родители работят в страна от ЕС, а то най-често е оставено за отглеждане при баба и дядо или други близки. Такива семейства в социалните науки се наричат „транснационални“, защото членовете им живеят в различни държави, но поддържат близки контакти помежду си. По данни от последните години в Източните Родопи, в Северозападния район и в Северен централен район на България децата, оставени на грижите на близки и роднини, са повече от 60%.

Обикновено „евросираците“ са добре обезпечени материално, защото родителите им изпращат пари от чужбина. Бащите и майките работят много, често при лоши условия, защото вярват, че като осигуряват прехраната на семейството изпълняват своя родителски дълг. Трудно може да бъде компенсирано дългосрочното отсъствие на родителите от дома. При тези деца се наблюдава по-голяма опасност от агресивност, затваряне в себе си, затруднения с уроците и отпадане от училище, злоупотреба с психоактивни вещества и алкохол, криминални прояви. Психосоциалното и емоционалното им развитие може да бъде затруднено. Същевременно неблагоприятните икономически условия и ограничените възможности за трудова реализация в някои региони на страната често тласкат родителите към трудни решения. Страдат и отношенията между самите родители.

Насочващи въпроси за анализ на казуса:

- Какви са причините някои родители да оставят децата си и да търсят работа в чужбина?
- Какви са предимствата и недостатъците на това решение? Анализирайте от гледната точка на родителите, децата, близките на семейството, училището и учителите, държавата и нейните институции.

- На какви ценности се основава семейният живот? Кои от тях са застрашени в „транснационалното семейство“?
- Ако бяхте на мястото на родител, който обмисля възможността да замине да работи в чужбина, какво би било Вашето решение? Посочете аргументи.